

HEVVÂRİYYE

(الهَوَّارِيَّة)

Sehliyye'nin

Ebû Bekir b. Hevvâr el-Batâihî'ye
(IV./X. yüzyıl)
nisbet edilen bir kolu
(bk. SEHL et-TÜSTERÎ).

HEVZE el-HANEFÎ

(هَوْذَةُ الْحَنْفِيَّ)

Ebû Alî Hevze b. Alî

b. Sümâme el-Hanefî el-Bekrî
(ö. 8/630)

Benî Hanife kabilesinin reisi,
şair ve hatip.

Adnânîler'e mensup Yemâme'deki savaşçı kabilelerden Benî Hanife'nin reisi olan Hevze, Arap kabileleri arasında büyük bir şöret ve itibara sahip olduğu gibi Kısra Hüsrev Perviz ile de (590-628) dostça münasebetler kurmuştu. İran-Yemen arasında Kısra adına yapılan ticarî faaliyetlere kendi bölgesi Yemâme'de yardımcı oluyor, ticaret kervanlarının güvenliğini sağlıyor, yolcuların çeşitli ihtiyaçlarını gideriyordu. Benî Temîm kabilesi tarafından malları yağmalanan bir kervandaki yolcular Hevze el-Hanefî'ye sığınmışlar, Hevze de kendilerine yardımcı olmuş ve onlarla birlikte gidip Hüsrev Perviz'le görüşmüştü. Kısra bu görüşme sırasında Hevze'ye ihsanda bulunmuş, Hecer bölgesinde bazı arazileri kendisine tahsis etmiş ve bir de taç vermişti. Hevze bu olaydan sonra "Zü't-tâc, Sâhibü't-tâc" lakaplarıyla anılmıştır. Öte yandan İran'ın Bahreyn valisi, kervanı yağmalayan Benî Temîm kabilesine karşı bir sefer düzenleyerek birçok kişiyi öldürmüş, pek çoğunu da esir almış, bu arada 100 esir Hevze el-Hanefî'nin teşebbüsleri neticesinde serbest bırakılmıştı. Benî Hanife ile Benî Temîm arasında zaman zaman kanlı çatışmalara yol açan bir düşmanlık vardı. Nitekim Hevze gençliğinde bir çarpışma sırasında Benî Temîm'e esir düşmüş, 300 deve karşılığında hürriyetine kavuşabilmişti.

Kabile reisliği yanında şairliği ve hatipliğiyle de tanınan Hevze el-Hanefî hıristi-yandı. Hz. Peygamber' onu 7. yılın Muharrem ayında (Mayıs 628) bir mektupla İslâm'a davet etti ve müslüman olduğu takdirde yönetmekte olduğu bölgede idareciliğinin devam edeceğini bildirdi. Hevze, Resûl-i Ekrem'in elçisi Selîm b. Amr el-Âmirî'ye iyi davranıp ikramda bulun-

makla birlikte İslâmiyet'i kabul etmediğini bildiren cevabî bir mektup gönderdi. Bu mektubunda İslâm'ın güzel bir din olduğunu, ancak Hz. Muhammed'in vefatından sonra Araplar arasındaki yeri ve itibarı dolayısıyla peygamberlik görevini kendisine bırakması halinde müslüman olacağını bildiriyordu. Mekke'nin fethinden sonra ölen (8/630) Hevze'nin yerine geçen Sümâme b. Üsâl müslüman olmuş ve Ridde savaşlarında önemli hizmetler görmüştür.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 262; IV, 203; VIII, 153; Belâzûrî, *Fütûh* (nşr. Abdullah Enîs et-Tabbâ'), Beyrut 1987, s. 118-119; Ya'kûbî, *Târîh*, II, 78; Müberred, *el-Kâmil* (nşr. Ebû'l-Fazl İbrâhîm), Kahire, ts., II, 24; III, 15, 23; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 169, 171, 644, 645; İbn Düreyd, *el-İstîkâk*, s. 55, 348; İbn Hazm, *Cemhera*, s. 219, 310; İbn Hudeyde, *el-Misbâhu'l-muğî* (nşr. Muhammed Azîmüddin), Beyrut 1405/1985, II, 297-300; Bekrî, *Mu'cem*, s. 407, 1059, 1063; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, I, 468-469, 620-621; II, 215; İbn Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eser*, II, 269-270; İbn Kayyim el-Cevziyye, *Zâdül-me'âd*, III, 696-697; Halebî, *İnsânü'l-uyûn*, III, 254-255; Muhammed Hamîdullah, *el-Vesâ'îku's-siyâsiyye*, Beyrut 1983, s. 156-157; Ziriklî, *el-A'lâm*, VIII, 102; Cevâd Ali, *el-Mufaşşal*, IV, 213-215; V, 81, 208-209; VI, 91, 621, 660; VII, 460, 527, 577; IX, 70, 78, 570, 574, 868; Abidin Sönmez, *Resulullah'ın İslâm'a Davet Mektupları*, İstanbul 1984, s. 141-146.

AHMET ÖNKAL

HEYBET

(الهيبة)

Hakk'a yakın olmanın (üns)
meydana getirdiği
endişe hissi anlamında
bir tasavvuf terimi
(bk. ÜNS).

HEYD, Uriel

(1913-1968)

İsraili şarkiyatçı,
Osmanlı ve Türkiye tarihçisi.

Almanya'nın Köln şehrinde doğdu. 1934'te Kudüs'e göç etti ve orada İbrânî Üniversitesi'nin Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nde Almanya'da iken başladığı şarkiyat tahsiline devam etti; 1939-1940 öğrenim yılında bulunduğu İstanbul Üniversitesi'nde Türkçe'sini ilerletti. 1943-1948 yılları arasında Jewish Agency'nin Ortadoğu siyasî şubesinde çalıştı. 1948'de İsrail Devleti'nin kurulması üzerine diplomatik göreve başladı ve önce Washington büyükelçiliğinde birinci sekreterlik, daha sonra Ankara büyükelçiliğinde müsteşar-

lık yaptı. 1951 yılında diplomatik görevi bırakarak Kudüs İbrânî Üniversitesi'nde ders vermeye başladı. 1959'da İslâm tarihi profesörü olduktan sonra Müslüman Halklar ve Ortadoğu Tarihi Bölümü'nün başkanlığına ve Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nün müdürlüğüne getirildi. Hocalığı süresince üniversitedeki İslâm, Doğu ve Afrika araştırmalarının gelişmesine büyük katkı sağlayarak yerli ve yabancı bilim adamlarının ve öğrencilerin dikkatlerini buraya çekti; öğrencileri dünyanın çeşitli üniversitelerinde öğretim üyesi oldular. Heyd aynı zamanda Ortadoğu, Asya, Afrika araştırmaları yapan ve siyasetle ilgisi bulunmayan İsrail Müsteşirler Cemiyeti'nin aktif üyesiydi. 13 Mayıs 1968'de Kudüs'te öldü.

Eserleri. Araştırmalarını genellikle İslâmî alanda yapmasına ve Arapça ile Farsça'yı da Türkçe kadar iyi bilmesine rağmen Heyd'in yayımlanmış çalışmalarının çoğu, Osmanlı Devleti'ni ve Türkiye Cumhuriyeti'ni ilgilendiren tarih, dil ve hukuk konuları üzerinedir. 1. *Dâhîr al-'Umar: Şallit ha-Galil bame'ah ha-18* (Zâhir el-Ömer: XVIII. yüzyılda Celîle emîri [Kudüs 1942]). İlk eseri olup orijinal kaynaklara dayanılarak İbrânice yazılmıştır. Eserde, Sayda'daki Osmanlı paşasına karşı isyan ederek Kuzey Filistin'in Celfile bölgesinde özerk bir yönetim kuran bedevî emîri Zâhir el-Ömer ve onun mücadelesi ele alınmıştır. 2. *Foundations of Turkish Nationalism: The Life and Teachings of Ziya Gökalp* (London 1950). Müellifin doktora tezini esas alarak hazırladığı, modern Türk milliyetçiliğinin merkezî şahsiyeti ve teorisyeni sıfatıyla Ziya Gökalp'in oynadığı rolü ve aynı zamanda onun İslâm ve laiklik hakkındaki fikirlerini sistematik biçimde incelediği bu eseri Kadir Günay *Türk Ulusçuluğunun Temelleri* (İstanbul 1979), Cemil Meriç de *Ziya Gökalp: Türk Milliyetçiliğinin Temelleri* (İstanbul 1980) adıyla Türkçe'ye tercüme etmiştir. 3. *Language Reform in Turkey* (Kudüs 1954). Türk dil reformu tarihini ve bu hususta karşılaşılan güçlükleri inceleyen bir çalışmadır. 4. *Ottoman Documents on Palestine 1552-1615: A Study of the Firman According to the Mühimme Defteri* (Oxford 1960). Heyd, birkaç yıl Türkiye'de Başbakanlık Arşivi ile diğer kurumlarda bulunan belgeler üzerinde çalışarak hazırladığı bu eserinde kullandığı belgelerin fotoğraflarını da vermiştir. Eserde o dönem Filistin'inin tarihi Osmanlı diplomasisi ve sosyal, ekonomik, dinî, kültü-